

УДК 69:338.45

*І.В. Вахович, к.е.н., доцент, НДІБВ, м. Київ;
Н.М. Вакуленко, Мінрегіон України, м. Київ*

РІВЕНЬ ВИРОБІТКУ ЯК КОМПЛЕКСНИЙ ПОКАЗНИК ЕФЕКТИВНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

АНОТАЦІЯ

У статті запропоновано використання показника виробітку для оцінювання ефективності будівельних підприємств. Розглянуто методики розрахунку продуктивності праці, виконано порівняння рівня виробітку в будівництві в Україні та інших країнах, сформульовано порядок аналізу рівня виробітку будівельних підприємств в Україні.

Ключові слова: рівень виробітку, продуктивність праці, будівельне підприємство, саморегулююча організація.

На сьогоднішній день, коли будівельна галузь України почала виходити з кризи, яка тривала з 2008 року, а держава запроваджує нові житлові програми, необхідно приділяти особливу увагу надійності будівельних компаній для нарощування притоку інвестицій у будівництво.

Обмеження доступу на ринок недобросовісних виконавців будівельних робіт або забезпечення вибору надійних будівельних організацій може бути реалізовано шляхом створення та функціонування саморегулюючих організацій.

Важливою функцією таких організацій є оцінка відповідності будівельної організації вимогам, які пред'являються до учасників будівельної діяльності. В Україні такі вимоги поки що не сформульовані.

Одним із критеріїв оцінювання будівельних підприємств може бути виробіток або продуктивність праці. Порівняння рівня виробітку окремого будівельного підприємства з досягнутим рівнем по галузі або встановленим мінімальним рівнем для саморегулюючої організації свідчатиме про ефективність та конкурентоспроможність цього підприємства. Разом з тим стан будівельної галузі країни можна визначити шляхом зіставлення показника продуктивності праці в будівництві в Україні та інших країнах.

Продуктивність праці характеризує співвідношення результатів праці та витрат праці.

На рівні будівельної галузі результатами праці можуть слугувати показники обсягу виконаних будівельних робіт та дохід (виручка) від реалізації будівельної продукції.

Витрати праці відображають час, зусилля та кваліфікацію робочої сили, застосовані при виробництві продукції. Витрати праці вимірюються або загальним числом відпрацьованого часу, або загальною кількістю всіх працюючих.

Найбільш часто використовувані показники витрати праці:

- загальна кількість відпрацьованого часу;
- число зайнятих в економіці;
- чисельність робочої сили (робочих місць).

Кожен з цих вимірників, що використовуються для розрахунків продуктивності праці, має свої недоліки та свої переваги. Так, вважається, що загальна кількість відпрацьованого часу більш точно оцінює продуктивність праці, оскільки загальна чисельність працюючих може не відображати такі суттєві розбіжності в оцінках, як праця в скорочені робочі дні або тижні, відсутність на робочому місці тощо. Можуть існувати суттєві розбіжності і в порівнянні та труднощі у вимірюванні загальної кількості відпрацьованого часу на міжнародному рівні.

Загальну кількість працюючих як в економіці окремої країни, так і на галузевому рівні легше виміряти, тому цей показник широко використовується в міжнародній статистиці. Але його слід з обережністю використовувати для міжнародних порівнянь, бо ним не відображається ні середній час роботи одного робітника, ні структурні зміни в економіці, ні рівень якості робочої сили.

Багато питань виникає під час зіставлень даних з продуктивності праці різних країн у розрізі методології розрахунку різних показників, повноти даних. Різні методи можуть використовуватись при розрахунку середнього рівня відпрацьованого часу, оцінки зайнятих осіб, використання даних щодо неповної зайнятості працівників. Крім того, для порівняння показників продуктивності праці потрібно переведення показників, що обраховуються у грошовому виразі, в єдину валюту.

Для порівняння рівня виробітку в будівництві в Україні та інших країнах світу використано обсяг реалізованої продукції в будівництві та кількість найманих працівників в будівництві за даними Eurostat.

Аналіз даних таблиці 1 та рисунка 1 показує, що виходячи з розрахунку виробітку з обсягу ре-

Таблиця 1. Розрахунок рівня виробітку будівельних підприємств в Україні

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Роки						
			2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1	Кількість найманих працівників	тис. осіб	657,9	667,9	679,2	653,2	509,1	446,5	408,3
2	Обсяг реалізованої продукції	млн. грн.	56 505,3	76 464,6	113 934,5	125 968,3	82 370,9	88 033,7	11 0537,9
3	Обсяг реалізованої продукції	млн. євро.	8 842,9	12 066,6	16 469,5	16 342,5	7 579,3	8 358,0	9 965,7
4	Виробіток на рік	тис. грн./люд	85,89	114,49	167,75	192,85	161,80	197,16	270,73
5	Виробіток на рік	тис. євро./люд	13,44	18,07	24,25	25,02	14,89	18,72	24,41

алізованої продукції у євро, в 2011 році рівень виробітку (24,41 тис. євро на рік) майже сягнув кризового 2008 року (25,05 тис. євро на рік). Проте такий рівень залишається вкрай низьким порівняно з рівнем, що досягнутий європейськими країнами.

Аналіз даних таблиці 2 свідчить про те, що найнижчий рівень виробітку серед представлених країн визначився у 2010 році в Болгарії – 40,0 тис. євро на рік, що в 2,1 раза більше ніж відповідний показник в Україні.

Найвищий рівень виробітку серед представлених в таблиці 6 країн визначився у 2010 році у Бельгії – 398,5 тис. євро на рік (майже в 20 разів більше ніж в Україні). Високі значення виробітку також в Данії, Ірландії, Іспанії, Фінляндії, Швеції, Норвегії.

На рисунку 2 наведено графічне порівняння рівня виробітку одного працівника на рік в будівництві в Україні та окремих європейських країнах.

Для порівняння рівня виробітку в будівництві в Україні, Росії та Білорусі були використані такі дані: обсяг підрядних робіт в будівництві у перелічених країнах, кількість працівників, зайнятих у будівництві (за даними офіційних органів статистики Білорусі та Росії), середні курси валют (за даними НБУ). Графічне представлення результатів розрахунків наведено на рисунку 3.

Аналіз рисунку 3 свідчить про те, що, на жаль, в 2011 році виробіток на одного працюючого в Україні був нижчим ніж в Росії в 1,8 раза та в 2,1 раза нижче ніж у Білорусі. При цьому, якщо рівень виробітку в Росії перевищував український протягом всього періоду часу, що аналізується, то рівень виробітку в Білорусі та Україні протягом 2005-2008 років був майже однаковим.

Така ситуація пояснюється тим, що виробіток є комплексним показником, який залежить від багатьох факторів різного рівня походження – макроекономічного (світ, країна, галузь) та мікроекономічного (підприємство), а отже відображає як вплив цілого комплексу факторів – від загальносвітової фінансової кризи, політичної ситуації в країні до технічного рівня виробництва на конкретному підприємстві. Низькі значення виробітку в Україні, особливо в порівнянні з найближчими країнами – сусідами – Росією та Білоруссю – свідчить про те, що будівельна галузь нашої країни ще знаходиться у кризовому стані.

Аналіз літературних джерел, досвіду визначення рівня виробітку в різних країнах світу свідчить про те, що в зарубіжних країнах питанню моніторингу рівня виробітку в цілому по економіці та по окремих галузях приділяють значну увагу. Органи статистики здійснюють відповідні розрахунки, досліджуючи темпи зростання чи падіння цього показника. При цьому використовуються різні підходи до розрахунку показника: в чисельнику використовують валовий внутрішній продукт (ВВП), валову додану вартість (ВДВ) і обсяг реалізованої продукції, а в знаменнику – загальну кількість відпрацьованого часу; число зайнятих в економіці (галузі), число найманих працівників тощо.

В США рівень виробітку відстежують при виконанні договорів підряду, оскільки невиконання запланованого рівня виробітку ставить під загрозу контрактні терміни здачі об'єкта в експлуатацію.

В Україні приділяється недостатньо уваги показнику виробітку як критерію оцінювання стану економіки в цілому, будівельної галузі та окремих підприємств. Потребується здійснювати поглиб-

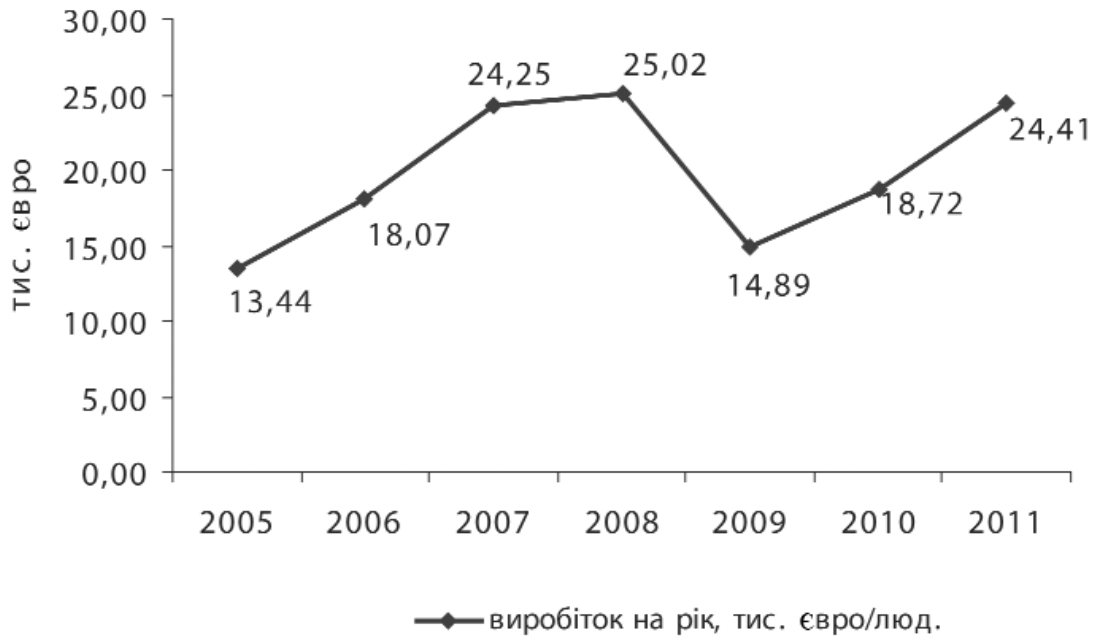

Рис.1. Динаміка зміни рівня виробітку будівельних підприємств в Україні

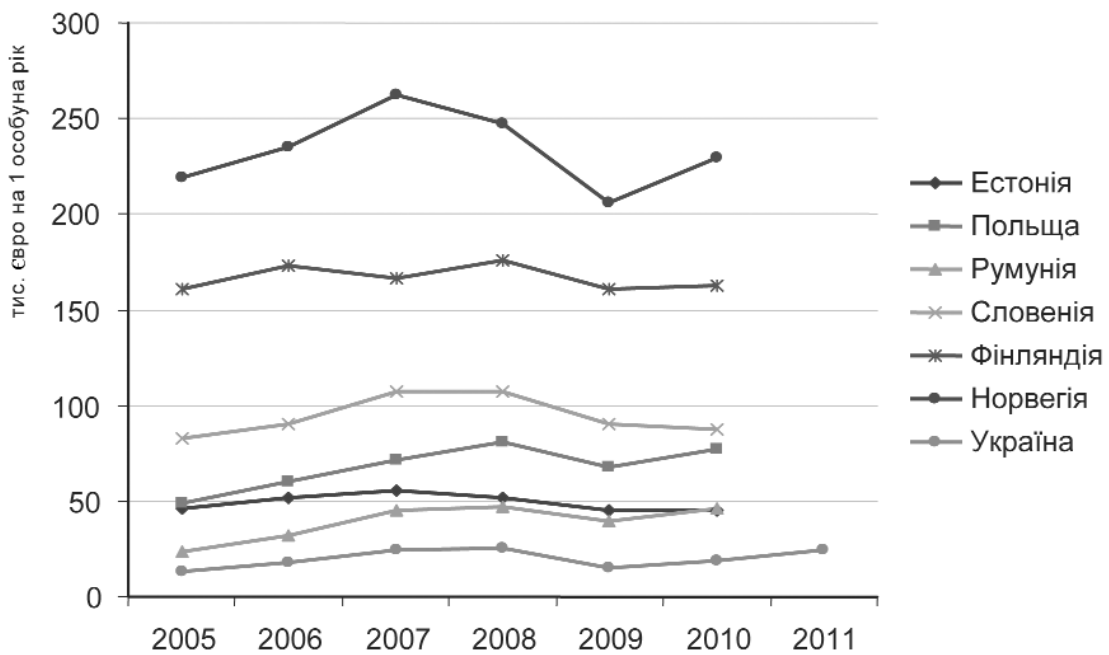

Рис. 2. Порівняння рівня виробітку одного працівника на рік в будівництві в Україні та окремих європейських країнах

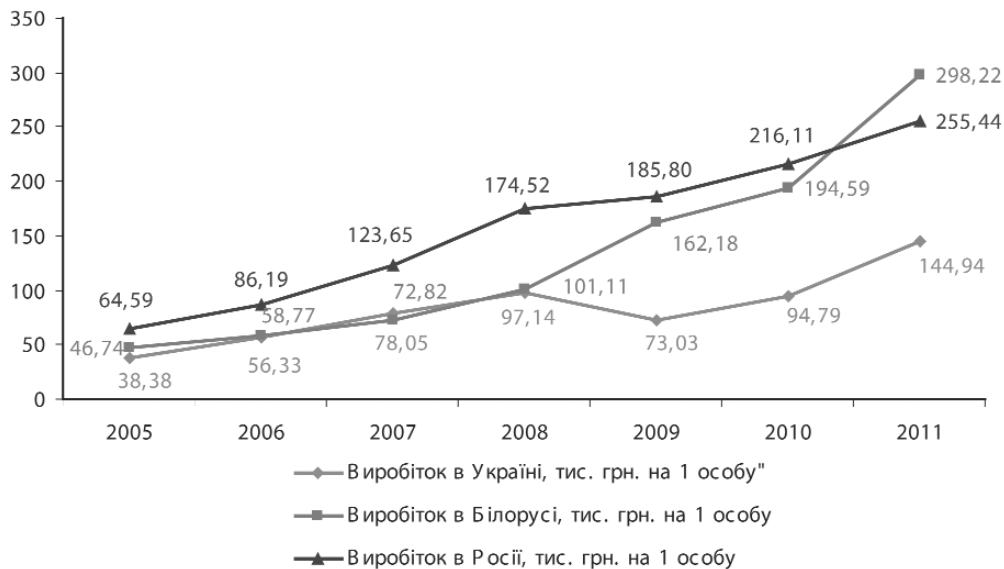

Рис. 3. Порівняння рівня виробітку одного працівника на рік в будівництві в Україні, Росії та Білорусі

Таблиця 2. Річний рівень виробітку в будівництві в окремих країнах Європи, тис. євро на 1 особу

№ з/п	Країна	Роки					
		2005	2006	2007	2008	2009	2010
1	Бельгія	:	:	:	214,4	228,9	398,5
2	Болгарія	:	:	:	45,0	44,4	40,0
3	Чехія	84,9	102,9	118,3	129,8	115,7	119,6
4	Данія	:	:	:	167,0	184,6	173,9
5	Німеччина	:	:	:	127,1	121,7	121,5
6	Естонія	45,7	51,3	55,5	51,9	45,4	45,1
7	Ірландія	:	:	:	318,1	331,2	192,5
8	Греція	:	:	:	:	101,7	:
9	Іспанія	:	:	:	205,0	189,6	157,0
10	Франція	:	:	:	208,2	162,1	163,0
11	Італія	:	:	:	252,3	176,5	:
12	Кіпр	:	:	:	115,6	98,5	96,1
13	Латвія	:	:	:	67,7	56,8	52,6
14	Литва	32,6	40,1	49,6	49,9	30,4	34,8
15	Люксембург	:	:	:	107,1	103,0	102,6
16	Угорщина	42,2	41,7	44,1	47,5	43,6	42,4
17	Нідерланди	:	:	:	250,2	250,5	224,7
18	Австрія	121,7	131,3	141,1	161,2	155,9	153,9
19	Польща	48,8	60,5	71,9	80,4	68,1	77,6
20	Португалія	:	:	:	72,5	72,6	84,5
21	Румунія	23,7	31,6	45,0	47,1	39,9	45,9
22	Словенія	82,9	90,3	107,2	107,2	90,2	87,2
23	Словаччина	:	:	:	89,5	81,2	95,9
24	Фінляндія	161,0	173,1	166,1	176,2	160,4	162,4
25	Швеція	:	:	:	184,3	160,9	181,0
26	Великобританія	:	:	:	213,3	160,2	178,6
27	Норвегія	219,4	235,0	262,3	247,6	206,1	229,3
28	Хорватія	:	:	:	76,8	68,1	57,7
29	Туреччина	:	:	:	:	75,7	:

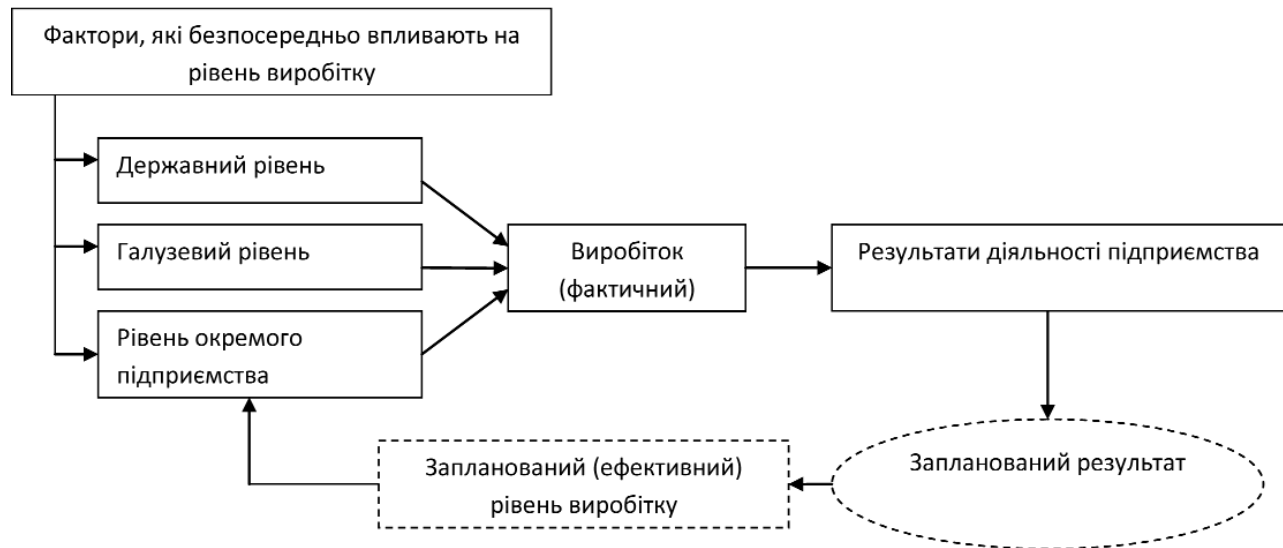

Рис. 4. Визначення ефективного рівня виробітку

лений аналіз рівня виробітку в Україні в будівництві з визначенням кількісного зв'язку між ним та факторами, які на нього впливають, результатами діяльності підприємств, на які впливає рівень виробітку (рис. 4). Для цього необхідно:

- визначити основні методичні підходи до оцінки показника виробітку в будівельних організаціях;
- класифікувати та оцінити фактори, які впливають на рівень виробітку працюючих будівельних організацій;
- оцінити ступінь впливу основних факторів на виробіток;
- визначити взаємозв'язок рівня виробітку та основних результатів діяльності будівельного підприємства;
- визначити порядок розрахунку ефективного показника виробітку будівельної організації.

Це дозволить не тільки оцінювати будівельні підприємства, а й планувати їх розвиток та вживати заходів для досягнення запланованих результатів діяльності, які визначають ефективний рівень виробітку.

ЛІТЕРАТУРА

1. <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
3. Федеральная служба государственной ста-

истики (Росстат). Основные показатели инвестиционной и строительной деятельности в Российской Федерации в 2011 году, – М., 2012.

АННОТАЦИЯ

В статье предлагается использование показателя выработки для оценки эффективности строительных предприятий. Рассмотрены методики расчета производительности труда, выполнено сравнение уровня выработки в строительстве в Украине и других странах, сформулирован порядок анализа уровня выработки строительных предприятий в Украине.

Ключевые слова: уровень выработки, производительность труда, строительное предприятие, саморегулирующая организация.

ANNOTATION

The paper proposes the use of indicators to assess the effectiveness of production of construction enterprises. The techniques of calculation of labor productivity, and a comparison level of output in the construction in Ukraine and other countries formulated the procedure of analysis of development of construction companies in Ukraine.

Keywords: the level of output, productivity, construction company, self-regulatory organization.